

befogadó befejezetlen épületet. Ezután Kolozsvárra ment, ahol Veres Lajos altábornaggyal, Vásárhelyi László polgármesterrel és Hollóssyval, a rendőrkapitány-helyettestel áttekintette a gettósítási terveket. A következő megálló Nagyvárad volt, ahol Gyapay Lászlóval és Nadányi János alispánnal tárgyalt.¹¹⁶

Budapestre visszatérve, Endre interjút adott a náci beállítottágú *Új Magyarország* tudósítójának. Összefoglalta tapasztalatait, amelyeket 34 nagyobb gettóközpontban szerzett: Kassán, Sátoraljaújhelyen, Ungvárott, Munkácson, Beregszászon, Nagyszőlősen, Huszton, Técsőn, Aknaszlatinán, Máramarosszigeten, Nagybányán, Szatmárnémetin, Mátészalkán, Kisvárdán, Nyíregyházán, Szilágysomlyón, Marosvásárhelyt, Sepsiszentgyörgyön, Csíkszeredán, Csíksomlyón, Gyergyószentmiklóson, Gyergyószárhegyen, Gyergyóvaslábon, Maroshévízen, Besztercén, Désen, Szamosújvárott, Nagyváradon, Kolozsvárt, Nagyszalontán, Gyulán, Makón, Szegeden és Szabadkán. Kijelentette, hogy a zsidótlánítási akció befejezése hatalmas lépést jelent a magyar nemzet életének megvédése felé: „a magyarság életét védelmezzük, önvédelmi intézkedést hajtunk végre”. Kijelentette továbbá, hogy nézete szerint „a lakosság minden városban és községben őszinte örömmel fogadja a zsidótlánítással járó intézkedéseket”. Különösen így volt ez – állítása szerint – Munkács, Ungvár, Beregszász és Máramarossziget városokban, „amelyek eddig leginkább ki voltak téve a galíciai beszivárgásnak. A lakosság mindenhol előmozdítja a hatóságok munkáját. A legtöbb helyen ingyen bocsát rendelkezésre szállítóeszközöket is, csak hogy minél hamarabb megszabaduljon tőlük...”

Endre ezután, a magyarok aggodalmait csillapítandó, kijelentette:

A zsidóságnak az elkülönítés legfeljebb csak átmenetileg okozhat idegességet... Egymás között élhetnek egy tömbben a gettó határai között, saját faji és népi törvényeik alapján... lehetővé tettük nekik a szeszamolajjal való főzést, ami elősegíti, hogy ne vétsenek egyik fontos vallási parancsuk ellen... [a zsidók] mindenütt engedelmeskedtek a hatósági közegeknek, akik utasításomnak megfelelően szigorúan, de humanusan, minden gorbma fellépést elkerülve hajtották végre a kitelepítéssel járó teendőket. Arra is utasítást adtam, hogy életbiztonságukra szigorúan ügyeljenek.¹¹⁷

Áttekintés az észak-erdélyi gettósításról

A IX. és X. (észak-erdélyi) csendőrkerületben élő zsidók összegyűjtésére irányuló kampány május 3-án kezdődött, és általában egy héten belül véget ért. Május 5-én délre 16 144 zsidót vontak össze; számuk május 6-ra 72 382-re, május 10-ére 98 000-re nőtt.¹¹⁸

A zsidóellenes akció hatékonyságát nemcsak a helyi államigazgatási és rendőri hatóságok együttműködése és a csendőrség fizikai közremű-